

September 2006

Groen licht van de Vlaamse Gemeenschap...

Al wie de media een beetje volgt weet nu wel dat het met de subsidiëring van de culturele sector die door de Vlaamse Gemeenschap wordt georganiseerd, niet steeds van een leien dakje loopt en dat er hier en daar wel eens wat tandengeknars waargenomen wordt.

Het was voor ons dan ook een verademing te vernemen dat minister Anciaux in ons dossier wel degelijk de raad heeft opgevolgd van de commissie die hem van advies moet dienen vooraleer hij een toelage verleent. Voor zover we weten bleek die commissie overigens behoorlijk opgezet met de realisaties die wij na ons eerste werkjaar hebben kunnen voorleggen. Wij kunnen dan ook met genoegen melden dat de Minister ons een tweede schijf van de toelage, ten bedrage van 20.000 € heeft toegekend.

In strijd met wat men zou kunnen veronderstellen betekent dit helemaal niet dat wij daarmee over een pad van rozen lopen. Uiteraard dekt de toelage enkel de naar behoren verantwoorde uitgaven eigen aan het realiseren van het project. De regeling is verder ook zo dat de tegemoetkoming van de overheid nooit meer dan 80 % van die projectkosten dekt. Voorts is bepaald dat heel wat uitgaven over drie of zelfs vijf jaar moeten worden afgeschreven en dus slechts voor een derde of een vijfde per subsidiejaar mogen worden aangerekend. Met andere woorden, onze penningmeester moet er nauwgezet op toezien dat wij niet over de schreef lopen.

U hebt het natuurlijk al begrepen : wij werpen hoopvolle blikken naar onze leden en eventuele sponsors, want zonder hun vertrouwen en hun steun riskeren wij woelige wateren te moeten trotseren.

*Guido Bosteels
Voorzitter*

Verder in dit nummer :

- Ons tweede tuinfeest
- Onze dagelijks groeiende databank
- Onze succesrijke zustervereniging “Mémoires du Congo”
- “Pioniers in tropische waters” – een film in voorbereiding
- Korte berichten
- Ogen toe, mondje dicht... (Derde deel van Cyriel Van Meels Kongolese reisherinneringen)
- Ten gerieve van onze leden en belangstellenden

Ons tweede tuinfeest

Dat *Afrikagetuigenissen* wat anders is dan een vermolmd oudheidkundige kring werd nog eens duidelijk ter gelegenheid van ons tweede tuinfeest, op 2 juli jongstleden.

Andermaal gezegend door een stralende tropenzon, genietend van de hartelijke gastvrijheid van Cyriel en Hilde, waren de talrijke aanwezigen al dadelijk in een opperbeste stemming.

De vreugde om het weerzien van bekende gezichten, het culinair talent van Hilde, anecdotes, zang, humor, gezellig gebabbel, dat alles was meer dan genoeg om de tijd veel te snel voorbij te zien vliegen.

Onze hartelijke dank dan ook aan allen die dit succes hebben verzekerd, in de eerste plaats natuurlijk aan onze onvolprezen Hilde en Cyriel, tevens aan onze talentrijke zanger-gitarist Jos Roose maar ook aan al de anonieme krachten die zich voor het goede verloop van deze heuglijke samenkomst hebben ingezet.

G.B.

Onze dagelijks groeiende databank

Onze vereniging bewaart en inventariseert zorgvuldig de interviews die ze heeft opgenomen, de documenten of fotografische herinneringen die haar werden geschonken en de identiteitsfiches van de getuigen, met hun standplaatsen en activiteitssectoren in Afrika.

Om al deze gegevens open te stellen en toegankelijk te maken voor de latere gebruikers, heeft ze een digitale databank opgericht met behulp van het computerprogramma Access (Windows). De audiovisuele interviews worden uitgeschreven, omdat ze veel te omvangrijk zijn voor deze databank en omdat veel gebruikers deze vorm zullen

verkiezen. Samen met de schriftelijke interviews en de memoires worden ze bijeengebracht in een Wordbestand (Windows), dat vanuit het Accessbestand kan worden opgeroepen. Beide bestanden zullen voorzien zijn van een beveiliging tegen misbruiken.

Onze vereniging verliest de wet op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer niet uit het oog : al wie in ons bestand opgenomen is heeft recht op inzage in de vermeldingen die hem of haar betreffen en eventueel op correctie.

De interviews en memoires worden ingedeeld in sequenties, met vermelding van het aanvangstijdstip van deze laatste en van een of meer inhoudelijke codes. Een grote trefwoordenlijst verwijst naar deze codes, die overwegend op de Universele Decimale Classificatie gebaseerd zijn.

De databank (Access) bestaat uit één enkel bestand, samengesteld uit een aantal tabellen. Deze laatste zijn aan elkaar gekoppeld door een aantal indexen, zoals het getuigenummer en de code. Elk gegeven wordt slechts éénmaal ingevoerd, ook wanneer het in meerdere tabellen voorkomt. De databank zal o.m. volgende rapporten kunnen leveren:

- de lijst der getuigen met vermelding van hun personalia, hun opleiding en hun activiteitssectoren en standplaatsen in Afrika. Voor de standplaatsen wordt verwezen naar de districten op de vooravond van de Kongolese onafhankelijkheid en voor de activiteitssectoren naar voornoemde codes.
- de lijst der interviews en memoires, met de mogelijkheid om sequenties op te roepen uit het tekstbestand (Word).
- de lijst der geschonken documenten en fotografische herinneringen, met

vermelding van hun aard en hun schenker.

Dit prachtige werkinstrument zal de mogelijkheid bieden om statistieken en correlaties op te stellen op het gebied van opleiding, standplaats, activiteit, huisvesting, betrekkingen met de Kongolezen, enz.

Lucien

Hoérée

"Mémoires du Congo", onze bloeiende zustervereniging

Wij hebben al meer dan eens in het licht gesteld dat onze taak vergemakkelijkt wordt door onze vlotte samenwerking met onze Franstalige zustervereniging "Mémoires du Congo".

Een kleine twee jaar ouder dan wij, kan deze vereniging al op een succesrijk verleden terugblikken: haar ledental benadert ondertussen de vijfhonderd, maar bijzonder belangrijk is dat zich daaruit een gemotiveerde werkgroep van een dertigtal mensen gevormd heeft die zich actief met het verenigingsleven inlaten.

Het aantal geregistreerde getuigenissen gaat naar de 200 toe en de opnames worden actief voortgezet.

Op geregelde tijdstippen worden ook in Tervuren projectiedagen belegd waar een selectie uit die opnames wordt vertoond, samen met oude Kongo-films die voor de gelegenheid uit het stof worden gehaald.

Een van die merkwaardige vondsten was de succesrijke film *Congo Close-up*, alias *Réalités congolaises*, van Robert Bodson, uit 1954. Samen hebben wij die film behoorlijk laten opfrissen en in een drietalige versie verspreid. Niet minder dan 1000 exemplaren zijn reeds aan de

man gebracht en inmiddels werd zelfs een tweede oplage van 1000 exemplaren aangemaakt, die nu ook op de markt komt.

Verschillende documentaire DVD's zijn in voorbereiding. Twee realisaties, met name over de gewestdienst en over de landbouw in Kongo zijn bijna voltooid en een derde, gewijd aan de zeevisserij, die tot stand komt op initiatief van en in samenwerking met onze eigen vereniging, is in wording (Zie de hiernavolgende bijdrage).

Samen treffen wij ook voorbereidselen om een website te openen.

Nog meldenswaardige realisaties van "Mémoires du Congo" zijn een fraai uitgegeven brochure die een lijst van de beste Franstalige referentiewerken over ons koloniaal tijdperk bevat en een mooie folder.

Een ander belangrijk collectief initiatief betreft de plannen i.v.m. de herdenking, in 2008, van de overname door België van Congo die, zoals iedereen weet, van het jaar 1908 dateert (zie blz. 4).

Kortom, wij mogen ons gelukkig prijzen over de goede betrekkingen tussen onze beide verenigingen die wederkerig in elkaars raad van bestuur vertegenwoordigd zijn en elkaar helpen om, met inachtneming voor ieders zelfstandigheid, in de best mogelijke voorwaarden onze doelstellingen te bereiken.

Vermelden wij nog dat het kantoor van Mémoires du Congo gevestigd is te 1050 Brussel, Vleurgatsesteenweg 82 (telefoon : 02 649 98 48 en e-mail : memoiresducongo@skynet.be)

**Pioniers in tropische waters.
Een film in wording.**

Wij willen nog even bondig herinneren aan de bijdrage van Roland Duyck in onze vorige nieuwsbrief, waar het ging over de succesrijke onderneming PEMARCO (Pêcheries maritimes du Congo).

Het woord pionierswerk is hier beslist op zijn plaats. Toen na een maandenlange wetenschappelijke expeditie gebleken was dat het doenbaar was de zeevisserij van op Congolese bodem te beoefenen, kon in september 1951 een eerste vissersboot uit Oostende afvaren, onder het bevel van kapitein ter visserij Raymond Duyck, met bestemming Matadi. Reeds een maand later werd voor het eerst op visvangst uitgevaren. Maar het was boksen voor alles en nog wat : vorming van inlandse bemanningen, bouwen van aanlegsteigers, aanvoer van ijs, inrichten van verwerkingsinstallaties, transport van de waar naar Leopoldstad, commercialisatie, enz. enz. Alles moest uit de grond worden gestampt en die eerste maanden waren beslist een helse periode.

Maar het succes bleef niet uit : het aantal treilers liep in korte tijd op van een naar twaalf, het personeelsbestand steeg na enige jaren tot 500 man, blank en zwart dooreen, en het totaal volume van de vangsten bereikte tijdens het bestaan van de maatschappij niet minder dan 143.000 ton vis. Men beeldt zich in welk surplus aan gezonde,

proteïnerijke voeding zodoende aan de bevolking kon worden verschaft, en dit tegen ongehoord democratische prijzen.

Het is nu zo dat zowel Afrikagetuigenissen als *Mémoires du Congo* bevoorrechte getuigen over deze successtory konden ontmoeten. Voor onze vereniging was dat Roland Duyck, de oudste zoon van Raymond, de voornoemde eerste kapitein die in Kongo aan de slag is gegaan.

Roland, geboren Oostendenaar als hij is, spaart tijd noch moeite om de herinnering aan deze pionierstijd levendig te houden, waaraan de namen van zovele van zijn streekgenoten verbonden zijn. Alle Belgische zeelui ter plaatse waren natuurlijk kustbewoners.

Het is nu de bedoeling de Nederlandstalige getuigenis (Roland Duyck) en de Franstalige (Jacques Lombard, een van de voormalige verantwoordelijken van Pemarco), aangevuld met interessante filmfragmenten en foto's, resp. te verwerken in twee videofilms. Onze gezamenlijke inspanningen zullen hopelijk een mooie bijdrage vormen om deze kostbare herinneringen uit de vergetelheid te redden.

Korte berichten

► 1908 - 2008 Een honderdste verjaardag.

In 2008 zal het inderdaad 100 jaar geleden zijn dat het Kongolese grondgebied met het statuut van kolonie in Belgisch bezit kwam. Samen met *Mémoires du Congo* hebben wij de aandacht van de overheden van dit land op die nakende verjaardag gevestigd en onze medewerking aangeboden om die gebeurtenis op een passende wijze te herdenken. Wij kregen gunstig gehoor

en nuttige contacten worden in het vooruitzicht gesteld.

► Wijlen Professor Dr. P.G. Janssens

Zoals wij in ons jaarverslag over het afgelopen jaar vermeldde, (zie ons vorig nummer) ontviel ons in december 2005 op 95-jarige leeftijd ons eminent en verkleefd lid, Prof. Dr. P.G. Janssens. Deze indrukwekkende figuur, wiens betekenis op het vlak van de tropische geneeskunde onschatbaar is, heeft ook een onuitwisbare stempel gedrukt op het Koninklijk Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen, waarvan hij van 1957 tot 1976 de bezielende en gevierde directeur is geweest.

Tot viermaal toe waren wij bij hem thuis te gast om opnamen te maken van het relaas van zijn onvoorstelbaar rijk gevuld leven. Hoe moeilijk het ook is zulk een bestaan in een documentaire film te omvatten, toch is het onze vaste wil zulke film op korte termijn te realiseren.

► KBUOL – UROME.

Van oudsher zijn de meeste verenigingen van oud-kolonialen gegroepeerd in de “Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen”, gebruikelijk “Urome” genoemd. Na het overlijden, eind vorig jaar, van voorzitter Decleyre, werd de heer Louis De Clerck, trouw lid van onze vereniging, eenparig tot nieuwe voorzitter verkozen.

Aan deze jurist, oud-magistraat, oud-professor aan de universiteit van Bujumbura en ereambassadeur van België wensen wij alle succes toe bij de verjonging van deze bijna 100 jaar oude vereniging.

Alle nuttige inlichtingen over UROME, samen met interessante bijdragen over

ons koloniaal verleden, zijn te vinden op de drietalige website : www.urome.be

► Een antenne in Kinshasa

Samen met *Mémoires du Congo* beschikken wij over een nuttige contactpersoon in Kinshasa, Leo De Gruyter. Vlaming van oorsprong en dus goed tweetalig, is de heer De Gruyter zeer goed gedocumenteerd over het hedendaagse reilen en zeilen in de hoofdstad van het land waaraan hij zijn hart verpand heeft. Hij is er goed geïntroduceerd en beschikt er over niet minder dan 500 nuttige contactadressen.

► Onze raad van bestuur

Wij publiceren hier nog even de huidige samenstelling van de raad van bestuur van de vzw “Afrikagetuigenissen” :

Voorzitter : Guido Bosteels

Ondervoorzitter : Cyriel Van Meel

Secretaris : Hilde Decoo

Penningmeester : Lucien Hoérée

Leden : André Huybrechts (tevens voorzitter van *Mémoires du Congo*), Walter Geerts, Roger Gallant en Bob Vanhee.

Ogen toe, mondje dicht, diep voorovergebogen en niet meer bewegen !

Dit is de derde bijdrage van Cyriel Van Meel over zijn jongste Kongoreis (2005)

We zaten in Popokabaka al een paar dagen te wachten op een lift naar Kasongo Lunda toen abbé Anastase ons aan tafel het nieuws bracht :

“ Morgen kunnen jullie mee met de dokter van de Damiaanactie : die heeft een goede auto en een goede chauffeur. Hij zal jullie om 4 uur ’s morgens komen ophalen,” maar, zei hij erbij “ de auto is van de Damiaanactie en de brandstof ook, hij mag er dus geen

geld voor vragen want ik heb al eens gehoord dat....”

Toen we met volle koplampen ’s anderendaags de poort van de missie al slippend uitreden zaten we dicht op mekaar achterin de witte Toyota 4x4. De dokter naast de chauffeur viel meteen in slaap en deinde van links naar rechts, hangend in de veiligheidsriem. Toen we in volle vaart over het bruggetje van de Lowai bonkten, zwaaide hij zover uit dat hij eerst de versnellingspook raakte en daarna tegen de deur bonkte. Het maakte hem blijkbaar niet veel uit, hij deed even de ogen open en sliep verder.

Bij donker zijn de holle wegen het veiligst, dus....! De medische ploeg achter mij en aan de overkant naast Frans scheen zulke roekeloze ritten gewend te zijn. We vlogen door Kabangu en Iwana. In het witte mulle zand vlak vóór de Lua gierden we 90° links en 90° rechts maar lagen juist op tijd weer in de goede richting om het bruggetje te halen.

Toen we Kiamfu Kinsadi binnenreden hing de zon juist boven de heuvels en begon de mist op te trekken. Een sanitaire stop midden in het dorp, waar groot en klein je omsingelen, is niet zo eenvoudig gevonden en zeker niet wanneer men je nog diamanten wil aansmeren.

De kortste afstand tussen twee oevers is...een brug

We slipten daarna verder door het prachtige landschap van beboste savanne en wouden. De nieuwe brug over de Fufu vloog zo onder ons door maar toen we de helling naar een volgend riviertje afdaalden,

eigenlijk zonder brug met alleen maar twee metalen langsliggers op wielbreedte, voelde ik er mij niet zo best bij. De vorige chauffeur was hier uit veiligheidsoverweging gestopt, had iedereen eerst te voet over de liggers naar de overkant laten gaan en dan voorzichtig met aanwijzingen de oversteek gewaagd. Wat ik vreesde gebeurde, wat meer gas en in volle vaart erover : een goede chauffeur had de abbé gezegd.

We hadden juist een uur minder over het traject gedaan dan bij de heenreis.

“Hoe kan ik je bedanken voor de rit;” zei ik tegen de dokter toen we uitstapten, “ik ga dadelijk per satelliettelefoon aan de voorzitter van de Damiaanactie laten weten hoe goed je mij geholpen hebt.”

“Ken jij die?” vroeg hij verwonderd “en heb je zijn telefoonnummer?”

“Rigo Peeters!”

Daarmee was de mogelijke intentie om article 15 toe te passen meteen in de grond geboord.

Kasongo Lunda hadden we al bezocht maar nog iets heel belangrijk stond op mijn verlanglijstje : de koning.

Zonder de complexiteit van de Bayakahiërarchie uit de doeken te doen moet je weten dat de chefs van de Bayaka, Lunda's zijn. Daarom heet dan ook de residentie van de koning ; Kasongo Lunda, wat venster van de Lunda betekent.

De abbé Cleophas zou contact opnemen met de koning. Die liet weten dat hij mij graag wou ontvangen want hij wist dat ik zijn vader nog gekend had en, ... of ik ook de traditie nog kende, wou hij ook weten.?

Dat laatste kon ik hem verzekeren. Maar nu is die traditie wel zeer speciaal. Reeds in 1600 werd diezelfde ceremonie beschreven door een Belg die voor een Nederlandse maatschappij ivoor ging kopen bij de koning van Loange.

Het komt op het volgende neer : de koning is kwetsbaar wanneer hij eet of drinkt, niemand mag dat zien, iedereen moet met zijn aangezicht in het zand gaan liggen, er

mag geen woord gesproken worden en niet meer bewogen worden. In 1600 hing aan een overtreding van die regel nog de doodstraf vast.

Op de afgesproken dag reden we, mijn vriend Frans en ik, abbé Cleophas en ook een paar zusters, de heuvel op naar de residentie van zijne hoogheid Kiamfu Inana. Enkele grote heilige bomen boorden het koningsplein af. Een groot stenen huis , ooit gebouwd als paleis voor de koning staat er verlaten bij met golfplaten die bijna doorgeroest zijn terwijl geiten er in en uit lopen. Zijne majesteit woont liever in zijn traditionele hut, omgeven door de hutten van zijn verschillende vrouwen.

Een wachter doet teken dat we naar binnen mogen. We doorlopen een labyrint van gangen uit palmtakken en belanden in de ontvangstzaal, eveneens van palmtakken.. Een rij stoelen is voor ons klaargezet. Achter een tafel zit een Bayaka de stoel voor de koning warm te houden tot die met zijn gevolg binnentreedt en hij vlug in de hoek kruipt.

De Kiamfu is in koninklijk ornaat met pluimenhoed, half traditioneel met paan en half westers met vest en schoenen, schudt ons allen de hand. Dan stelt hij zijn gevolg voor : zijn eerste vrouw, zijn eerste féticheur, zijn klerk, zijn fotograaf en zo verder al de notabelen.

Er volgt een gemoedelijk gesprek, nu eens over de tijd van vroeger, dan weer over zijn vader Panzu die ik loof omdat hij in de moeilijke tijden de rebellie buiten zijn grenzen heeft weten te houden.

“Ha !” zegt hij “de Bayaka, dat weet je toch, jij hebt ze leren kennen !”

In gemoedelijk gesprek met de grote Kiamfu

Intussen is een man op zijn knieën door het zand tot vlakbij de tafel gekropen, hij brengt een bus aan die voorheen voor motorolie SAE 40 bestemd is geweest. Dan staat één van de notabelen op en laat een belletje rinkelen : de koning gaat drinken. Iedereen sluit de ogen, draait zich wat opzij en buigt zich voorover naar de grond terwijl de koning een grote paraplu voor zijn aanschijn opentrekt. De oliebus blijkt palmwijn te bevatten. Een drinkpot met Tiroler-allures en tinnen deksel is de wijnbeker van de Kiamfu die nu achter de paraplu verdwijnt.

De traditie eerbiedigend buig in mij ook voorover maar laat mijn camera doordraaien. De hele scene is dus ingeblikt, gelukkig.

Wanneer de koning weer van achter zijn paraplu te voorschijn komt rinkelt weer het belletje en klapt iedereen twee maal in de handen.

Aan ons nu de beurt om de palmwijn te drinken en de bittere colanoten te eten.

Opgelet nu want er wordt een traditionele straf opgelegd aan al wie zijn glas niet in één teug geledigd krijgt.

De palmwijn is best, we komen er zonder straf vanaf, krijgen nog een kip mee en de uitnodiging om volgend jaar weer te komen.

Cyriel Van Meel

Ten gerieve van onze leden en belangstellenden...

Wij citeren hierna enkele aanbevolen boeken en films met de nodige aanwijzingen om die in bezit te krijgen.

- **Congo Close-up** (drietalige DVD) Indrukwekkende film van Robert Bodson uit 1954. Reeds 1000 exemplaren verkocht. Prijs : 12 €, verzendingskosten inbegrepen, over te schrijven op rekeningnummer 001-4254043-87 van Afrikagetuigenissen.

- **Filmverslag van Cyriel Van Meel over zijn Kongoreis in 2005.** Een boeiende DVD van 28 minuten. Prijs : 12 €, verzendingskosten inbegrepen, over te schrijven op rekeningnummer 230-0012496-03 van de auteur.

- **Kongo ya sika** door Cyriel Van Meel. Een boek van 301 blz. over de bestrijding van de waterhyacinten op de Kongostroom. Prijs : 20 €, over te schrijven op rekeningnummer 230-0012496-03 van de auteur.

- **Pioniers in Tropische Waters** door Roland Duyck.

Het pakkende verhaal van de zeevisserij vanuit de haven van Matadi. Boek van 241 blz. Prijs 14 €, verzendingskosten inbegrepen. Info : bij de auteur : tel.-fax 056 75 78 94 – roland.duyck@telenet.be

- **Geschiedenis van de Postdienst in Belgisch Kongo.** Het levenswerk van Roger Gallant, in twee delen : deel 1, de eigenlijke geschiedenis, 576 blz. en deel 2, de postzegels, 154 blz., afzonderlijk verkrijgbaar, resp. tegen 70 € en 34 €. Te bestellen bij de auteur (Tel. 02 569 55 08). Rekening : 000-0250305-45.

E-mail : roger.gallant@skynet.be

- **Congo, mythes et réalités.** Het schitterende boek van de historicus Jean Stengers, voormalig professor aan de ULB, heruitgegeven bij de uitgeverij Racine met de steun van Mémoires du Congo. Prijs : 29,95 €, te bestellen bij Mémoires du Congo (Vleurgatsesteenweg 82, 1050 Brussel – Tel. 02 649 98 48)

E-mail : memoiresducongo@skynet.be

Deze nieuwsbrief is uitgegeven door de

VZW

AFRIKA-GETUIGENISSEN

Zetel en secretariaat :

Hollandsvin 4, 3120 Tremelo

Telefoon en fax : 016 53 18 64

cyrielvanmeel@hotmail.com

Bankrekening : 001-4254043-87

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden
over-genomen, gekopieerd of
gepubliceerd zonder de voorafgaande
schriftelijke toestemming van de
uitgever, die alle rechten voorbehoudt.